

Kohtumine Keskkonnaministeeriumis (KeM) seoses Eesti Geoloogia Seltsi (EGEOS) pöördumisega (22.11.2013): Pöördumine Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutseva osatöötaja Eesti Geoloogiakeskus (EGK) juhatuse esimehe konkursiga ja asutuse nõukogu pädevusega

Kohtumise aja ja koha kokkuleppimine: 11. detsembril kell 13.40

Toimumise koht: KeM

Toimumise aeg: 12. detsember 2013, kell 11.00–13.00

Osalejad:

Ado Lõhmus (KeM asekancler);

Rein Raudsep (KeM keskkonnakorralduse nõunik);

Anne Põldvere (EGEOS pöördujate esindaja)

Tartus, 13. detsembril 2013

EGEOS pöördujate esindaja poolne ülevaade kohtumise arutelust (Vabas vormis, koostatud pärast kohtumist)

EGEOS pöördumises tõstatatud probleemi objektiivse selgitamise huvides palusin kõigepealt KeM esindajatel **kutsuda kokku asjaga otseselt seotud isikute suurem ring**.

Kohtumisel selgus, et KeM konkursi valimiskomisjon (sh EGK nõukogu) soovib, valides EGKle turundus- ja arendusjuhti – juhatuse esimeest, **eelkõige parandada ja tugevdada EGK ja KeM vahelist suhtlemist**. Ministeeriumi esindajate arvates peaks komisjoni poolt valitud tugev ja kompetentne juhatuse esimees looma eeldused EGK edasiseks arendamiseks. EGK tugevdamise vajaduse osas asekancleril kahtlusi ei olnud.

Asekancleri arvates on EGEOS oma pöördumises väljendanud soovi leida EGKle võimekas juht, kes toetudes EGKs olemasolevale kompetentsile, suudaks asutuse muuta Põhjamaade tasemel olevaks geoloogiateenistuseks. **Valitava juhi kõrval võiks olla teadusdirektor**, kelle valimiseks tuleks välja kuulutada uus konkurss ja moodustada komisjon hoopis teistel alustel, kaasates geoloogiaga tegelevate asutuste juhte.

EGEOS esindaja leidis, et toetudes EGK 2012. majandusaasta aruandele ja 2013. aasta tegevusele, **puudub asutusel juhtkonna selliseks suurendamiseks** (juhatuse esimees ja teadusdirektor) **rahaline võimekus**. Praegu ei jätku vahendeid piisavas tempos personali noorendamiseks ja tööprotsessides kasutatava tehnika uuendamiseks, geoloogiliste andmebaaside tänapäevasele tasemele viimiseks ning koostööprojektide algatamiseks. **Ilma ministeeriumi toeta ei ole riigi äriühingul praeguses finantsseisus võimalik ei juhtkonda suurendada ega arenguks hädavajalikke ümberkorraldusi teha**.

EGK eelmine teadusdirektor lõpetas oma töö 2011 aastal (suri 29.01.2012). Sellest ajast peale on EGK juhtimise koormust kandnud juhatuse liige Aivar Pajupuu ja juhatuse nõunik Vello Klein. **EGK juhid on korduvalt püüdnud asutuse juhtkonda täiendada**, kuid üldise majandusseisu ja geoloogia valdkonna ebastabiilse tõttu, on see seni ebaõnnestunud.

EGK geoloogilise tegevuse suunamiseks nii Eestis kui välisriikides on asutusel vaja eelkõige kompetentset geoloogiliste teadmistega juhti (teadusdirektorit), kelle tööülesanneteks on geoloogiliste tegevuste programmiline suunamine (maapõuega seotud riigi- ja eratellimuste täitmise korraldamine, koostööprojektide hoidmine ja loomine). Kahel viimasel aastal on

olnud see töökoormus jagatud juhtkonna, osakonna juhatajate ja projektijuhtide vahel, mis tähendab märkimisväärset töökoormuse ja vastustuse suurenemist kõigile eespool loetletutele. Teadusdirektori puudumine on halvendanud märgatavalt asutuse võimekust tegeleda geoloogilise tegevuse süstemaatilise korraldamisega.

EGK vajab oma meeskonda isikut, kes tunneb väga hästi geoloogiliste tööde spetsiifikat, oskab kavandada arengusuundi ja omab ülevaadet geoloogia valdkonnas tegutsevatest asutustest nii Eestis kui välismaal. Uus meeskonna liige peab olema suuteline suhtlema välispartneritega ja tema isikuomadused ei tohi saada takistuseks EGK struktuuri edasisel tugevdamisel, mis seni on täielikult pidurdunud. Olulisema põhjusena tuleb siin mainida **asutuse rahalisi võimalusi ja ka ministeeriumi selge seisukoha puudumist EGK suhtes** (on, ei ole geoloogiategenistus).

Euroopa teistes riikides on geoloogiategenistused riiklikud asutused, kus erialaspetsialistid tegelevad põhiliselt geoloogilise kaardistamisega, hüdrogeoloogiliste uuringute ja veevarustuse arendamisega, geokeemia ja keskkonnageoloogiaga, maavarade uuringutega ning geoloogiliste andmebaaside haldamisega. Kohtumisel edastas in Asekantslerile Taani Geoloogiategenistuse (GEUS) dokumendi “GEUS STRATEGY 2012. BASIS FOR PERFORMANCE CONTRACT 2012–2015”, Rootsi geoloogiategenistuse ülevaate internetist ning EGK ja GEUS nõukogu koosseisu võrdleva tabeli. GEUS strateegiate ülevaade oma selguses võiks olla aluseks ka Eestis toimuvate euroopalike arengute planeerimisel. **GEUS nõukogu koosseisu kuuluvad** Taani ülikoolide geoteaduste professorid ja instituudi juhtkonna esindaja (5 liiget), panga esindaja (1), tööstuse ja keskkonnauuringutega tegelevate ettevõtete juhid (5) ja GEUS spetsialistid (2).

Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutsev osatühing **EGK on pidanud viimasel aastakümnel hankima oma majandusliku seisu kindlustamiseks kõikvõimalikke geoloogia valdkonnaga seotud töid**, millega tegelemine ei peaks olema erihariduse saanud spetsialistide esmane ülesanne. Sellised “kõrvaltegevused” võtavad spetsialistidelt võimaluse arendada riigi jaoks oluliste geoloogiste probleemide lahendamist. Niisuguste valikute tegemise üheks olulisemaks põhjuseks on viimasel ajal **riigitellimuste osa järjepidevuse kadumine, mis takistab märgatavalt asutuse majandustegevuse planeerimist.**

Tööde hankimine vähempakkumise tingimustes tähendab sageli kalkuleerimist, mis lähtub eelkõige teiste pakkujate olukorrast (võimalustest), aga mitte tööle tegelikult tehtavatest kulutustest. Iga valearvestus, näiteks ajakavas, tähendab selles olukorras kahjumiga töötamist. Geoloogiliste tööde enamik on aga seotud rohkete kooskõlastustega, mille asjaajamiste käik võib kavandatust oluliselt erineda. **Pikaajaline toimetuleku piiril töötamine on pärssinud asutuse arengut ja tekitanud kõrgesti kvalifitseeritud töötajates perspektiivtunde.** Aastatel 1995–2012 on asutusest lahkunud üle 15 spetsialisti, kes kõik on leidnud rakenduse teadus- ja valitsusasutustes ning eraettevõtluses.

Koosolekul mitte kõneks tulnud täiendava märkusena lisan, et geoloogiliste tööde vähempakkumistel kujundavad hinda ka asutused, kelle materiaalse ja immateriaalse põhivara ning muud kulud (näiteks arvutid, tarkvara, ruumide ülalpidamine), kaetakse muudest vahenditest või saadakse oluliselt erinevatel tingimustel (näiteks EGK versus teadusasutused).

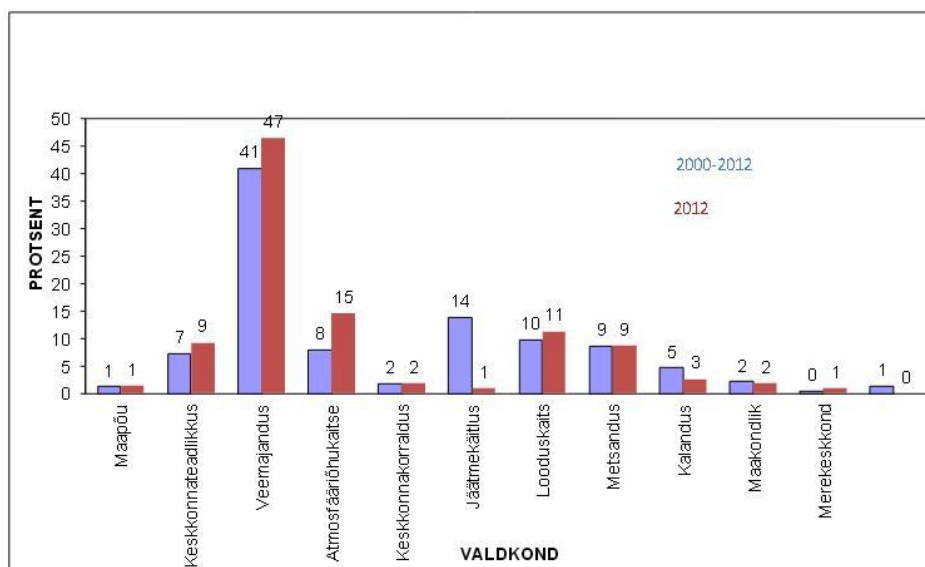
Ühtse tugeva riikliku geoloogiategenistuse vajadust Eestis on kinnitanud meie teadusasutuste esindajad (sh akadeemikud A. Raukas ja D. Kaljo) ja sellele viitavad ka geoloogia valdkonnas tegutsevate asutuste struktuuris toimuvad muutused. Geoloogia

küsimusi mitte ainult ei korralda vaid ka lahendavad näiteks KeM Maapõue osakond, Maa-ameti geoloogia osakond ja Eesti Energia geoloogia ja kaevandusosakond.

EGK on seni tegelenud geoloogilise kaardistamisega omamata võimalust parandada kaardistamise tingimusi ja kvaliteeti. Nii rahastamise kui tööde spetsiifika (metoodika, ajakavad, kaardistatavate alade valiku printsiibid) osas on asutuse ettepanekuid arvestatud minimaalselt. Ometi on tegemist riiklikult tähtsa valdkonnaga, kus **kaardistamisele eraldatavad summad peaks võimaldama kaardistamise taset hoida, parandada ja ka arendada**. Kindlasti tuleks siin süveneda kaardistamise rahastamisele tehtavatesse kulutustesse, mis praegu jagunevad kaardistaja (EGK) ning kaardistamise tellija ja levitaja (Maa-amet) vahel.

EGK on oma projektide rahastamist taotlenud ka sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) maapõue programmist. Paraku ei ole paljud viimaste aastate taotlused saanud KeM hindamiskomisjoni toetust. Esiteks on **KIKi maapõueprogrammi rahastamine erakordselt väike** (vaata joonis) kui arvestada geoloogiliste uuringute otsest panust keskkonnatasude laekumisse (täiendav tekst joonise all) ja teiseks, **kulub suur osa maapõueprogrammi rahast eelarveliste asutuste rahastamiseks** (KeM ja tema allasutused; näiteks 82% 2009. aastal, 77% 2012. aastal). Sellistes tingimustes on **EGK ja ka teiste geoloogiaga tegelevate asutuste töötajate võimalused maapõueprogrammi eesmärkide täitmiseks minimaalsed** ja seda just keskkonnaministri määruse nr 13 (RT I, 13.07.2012, 9) §6² lõige 3 osas: maapõuealase teabe korrastamise ja levitamisega seoses toetatavad tegevused. Lisaks on EGK äriühinguna olukorras, kus ta peab arvestama KIKist taotletavate tööde rahastamisel 50% omafinanseeringu (OF) panustamisega projekti rahastamisse, mis teades EGK rahalist seisukorda on sageli ebareaalne. KIKi nõukogult erisuse taotlemine (OF 10%) ja selle saamine kergendab olukorda, kuid taotluse koostamise staadiumis ei saa sellega siiski arvestada.

KKP raha jagunemine valdkonniti 2000-2012 võrreldes 2012

Kaubandus-tööstuskojas 06.11.2013 toimunud seminari "Keskkond ja ettevõtlus" KIKi juhatuse liikme Lauri Tammiste ettekande joonis.

Nii joonist kui allpool toodud vähendatud kirjas EGEOSe ülevaadet kohtumisel ei kasutatud. Lisan selle siia kui täiendava informatsiooni:

Tundub, et geoloogiliste uuringute olemust ja tähtsust Eesti majandusele ei ole riigi tippametnikele piisavalt selgitatud. Poliitikauuringute Keskuse PRAXIS poolt 2012. aastal läbiviidud uuringu "Keskkonnakulutuste analüüs" (<http://www.praxis.ee/index.php?id=965>) andmetel (tabel 2.1.4) laekus aastatel 2005–2010 riigi ja KOV-ide eelarvesse kokku 98,407 miljonit eurot maavarade kaevandamisõiguse tasu.

Samuti on enamus vee erikasutusõiguse tasust, õhusaastetasust ja jäätmete saastetasust seotud maavarade kaevandamise ja töötlemisega ning nende tasude laekumine aastatel **2005–2010** oli vastavalt 57,028; 69,215 ja 120,383 miljonit eurot. Seega laekus **maavarade kaevandamisega** seotud ressursimaksudest ja saastetasudest kuue aastaga riigile ja KOV-idele kokku enam kui **345 miljonit eurot**.